

- **Die mij droeg**

- **Drempelgebed**

Hij leerde ons woorden
Hij heeft ze gegeven,
van zuiden tot noorden
een land om te leven –
van westen tot oosten
van zee tot zonsopgang
een rots en een vader.
Hij spoorde ons op in de nacht.
Hij heeft ons gevlogen,
Hij leerde ons vliegen,
strekte onze vleugels met kracht.

- **Die mij droeg**

- **Woord van welkom**

Lieve mensen, van harte welkom in deze achtste zomerdienst rond het thema 'zinzoekers'. Mijn naam is Geeske Hovingh, ik ben verbonden aan de Studentenekklesia en vereerd hier vandaag te gast te mogen zijn.

Ter voorbereiding op deze dienst las ik de inleidende woorden in de folder nog eens door. Daarin stond ondermeer geschreven: *Wat is DE zin van HET bestaan? De zoektocht naar een antwoord is van alle tijden, maar omdat niemand en geen enkele tijd hetzelfde is, moeten mensen steeds weer hun eigen verhaal construeren.*

De variëteit in verhalen die hier de afgelopen weken de revue passeerden, vormt een mooie illustratie van deze terechte opmerking. Is het voor de een maatschappelijke verontwaardiging die de belangrijkste drijfveer vormt, een ander zweert simpelweg bij de liefde. Een volgende haalt zin uit het herinneren van gestorvenen, terwijl weer een ander het vooral vindt in het vergeven van mensen omdat die daarmee ook weer zin terug krijgen in hun eigen bestaan.

Ik doe vandaag nog een schepje op die grote berg met antwoorden door u samen met Dick de Korte een aantal fragmenten voor te lezen uit 'De Verloren zoon' een bundel van de journaliste Gretel van den Broek. Jarenlang heeft zij een wekelijkse rubriek in de Vlaamse kwaliteitskrant 'De Standaard' gehad waarin zij de vraag naar de zin van het leven voorlegde aan heel verschillende mensen. U voelt 'm al aankomen: dat leverde ook heel verschillende antwoorden op. Zo dadelijk hoort u er drie, die van een uitgeprocedeerde Irakese asielzoeker, een MS-patiënt en een oude Jezuïet.

Dat er geen eenduidig antwoord is op de vraag naar de zin van het bestaan, moge duidelijk zijn, maar daarmee is het belichten van die variëteit in antwoorden nog geen zinloze exercitie. Zij vertelt ons iets over de situatie waar mensen zich in bevinden, het leven dat iemand leidt. Daar oog voor hebben, mens zijn voor mensen, alles voor allen – dat is zeker de moeite van het proberen waard en levert misschien wel een zinvolle rode draad op.

Ik wens u een goede dienst toe.

-Wees hier aanwezig, woord ons gegeven

-Drie zinzzoekers...

Geeske: *Al Galidi komt uit Irak en woont sinds 1998 in Nederland. Hij heeft vijf boeken, drie gedichtenbundels en vele columns op zijn naam staan, maar toch wuift hij de titel 'schrijver' weg, liever laat hij zich 'uitgeprocedeerde' noemen. In reactie op de vraag wat voor hem de zin van het leven is, antwoordt Galidi het volgende:*

Dick: Ik heb er over gedacht dit gesprek af te bellen. Ik heb geen leven om zin voor leven te hebben. Ik ben in de oorlog geboren, ben opgegroeid in een andere oorlog en gevlucht van nog een andere. Toen ik hier was, brak er weer een los. Mijn land en ik kennen niets dan oorlog en dood. (...)

Er is geen plaats voor intellectuelen in Irak. Ooit werd ik opgepakt omdat ik teveel boeken op mijn studentenkamer had. Ik besloot uiteindelijk asiel in Nederland aan te vragen. Terug naar Irak gaan wilde ik niet. Wie één dag een andere wereld dan Irak heeft gezien, kan niet meer terug.

Ik heb twaalf broers en zussen en ik was dus gewend aan lange tafels. Plots at ik alleen, dat vond ik zo moeilijk. Werken mocht ik niet, omdat ik niet de juiste papieren had. Ik wou zelfs vrijwillig werken om mijn kennis als bouwkundig ingenieur niet te verliezen, maar ook dat was niet mogelijk. (...)

Leven is nu een soort gewoonte geworden. Je bent in het donker en iemand geeft je iets in de hand dat je moet opeten om verder te kunnen. Je weet niet of het vlees is of brood. Het smaakt raar, maar je eet het. Zo is het leven voor mij. Ik ben opgegroeid zonder tijd, zonder agenda of afspraken. - Geen toekomst hebben is de beste toekomst. (...)

Het Westen heeft me harder gemaakt. Saddam gebruikte stomme schapen als soldaten, maar hier kom ik geestelijke soldaten tegen. Ze hebben gestudeerd, ze zitten als ambtenaar achter hun machtige computer en tikken met hun magische vinger in twee seconden je toekomst uit. (...)

Ik zal wel uitgeprocedeerd blijven; ook hier is de angst. Ik zie hoe iedereen zich veilig stelt met alle soorten verzekeringen. Ik kom enkel met wat gedichten en een verhaal. Maar ooit zal ik weggaan, misschien blijven mijn woorden dan wel achter...

(kort pianospel door Tom)

Dick: *Paul Ooms is MS-patiënt. Hij doorworstelde een coma, een operatie en een zware revalidatie. In het ziekenhuis vond hij een ander leven én een nieuwe partner die eveneens MS-patiënte is. Dit is zijn verhaal:*

Geeske: Ik was zesendertig toen mijn rechterbeen bij het lopen ineens wat moeilijk deed. Het bleken neurologische problemen, MS vermoedde men. De klachten verergerden niet en veertien jaar lang besteedde ik er amper aandacht aan.

Maar in september 1998 is alles veranderd. Keihard werken was in die periode mijn manier om met mijn echtscheiding om te gaan. Ik werkte als consulent voor Afrikaanse bedrijven, en was zeer vermoeid van een zakenreis teruggekomen. Ik ging naar de dokter en viel meteen in een coma. In het ziekenhuis heeft men mij tot twee

keer toe klinisch dood verklaard. Toch bleef ik leven, en na een maand werd ik wakker. Het duurde nog een maand voor ik beseftte wat er gebeurd was. Ik had teveel van mijn lichaam gevraagd, en al mijn organen bleken ongezond. Ik kreeg een zware opstoot van MS en toen ik na een jaar het ziekenhuis mocht verlaten, ging ik dan ook linea recta naar een MS-centrum. Er volgde een operatie en zware revalidatie. Ik zou alleen nog kunnen lopen met hulpmiddelen, zei men me. Het werden in totaal twee jaar opname en vechten. Ik beseft dat ik er op het randje ben doorgekomen. Nu loop ik zelfstandig korte afstanden, dat is meer dan men mij als meest gunstige prognose meegaf. En ik geniet daarvan. Daarom zeg ik ook: leef vandaag. Je leven hangt voortdurend aan een zijden draadje. Pik dus vandaag mee wat je geboden wordt. Het heeft niet zoveel zin om stil te staan bij wat gisteren was.

Dick: *Over zijn ontmoeting met Helga zegt Paul het volgende:*

Geeske: Ik leerde haar kennen in het MS-centrum en heb haar meegenomen toen ik ontslagen werd. Het kostte wel een paar slapeloze nachten voor ik die beslissing nam - Helga gaat continu achteruit, is nu volledig verlamd en heeft een spraakversterker. Maar van deze stap heb ik geen moment spijt gehad. Ik houd van haar, dan is niets moeilijk. We hebben sinds kort een aangepaste auto en proberen opnieuw al die gewone dingen te doen. Naar de film gaan, en naar de winkel om kleren te kiezen. Dat heb ik vroeger nooit gedaan met mijn vrouw. Helga klaagt nooit over haar ziekte. Ik ook niet. We kennen de pijn, we leven ermee. We zeggen niet snel dat we iets niet aankunnen. Probeer het eerst maar, denk ik altijd. Dat geldt voor alles in het leven. Ik vraag me ook niet af waarom we deze ziekte hebben. Dat soort van filosofische gedachten vind ik zinloos. Het is nu zo, en we moeten daar vandaag mee leven. Dat gaat prima als je aan kleine dingen werkt. Voór mijn coma had ik een belangrijke functie en een meer dan riant inkomen. Ik reisde voortdurend, sliep in de meest luxueuze hotels en at wereldwijd in de beste restaurants. Eerlijk gezegd werd dat allemaal saai. Vandaag doe ik waar ik altijd van droomde. Ik volg een cursus aquarel en pruts wat met modelbouw. En het belangrijkste: ik kan weer leven zonder stress. De zin van mijn leven nu, is dat ik zolang mogelijk met Helga gelukkig kan zijn. Dat is mijn antwoord.

(kort pianospel door Tom)

Geeske: *De jezuïet Roger Lenaers is 86 en nog lang niet uitgeleefd. Als classicus, leraar en schoolboekenschrijver vond hij altijd energie om kritisch na te denken over 'het kerkelijke bedrijf.' Sinds hij tien jaar geleden pastoor van een Tirols bergdorp werd, schrijft hij zijn gedachten ook op. Hier volgen er enkele:*

Dick: Wat een mens over het leven denkt, is zo tijdsgebonden. Het hangt samen met onbewuste voorstellingen van culturen die verouderd zijn. Zo ga ik nogal in tegen het heteronome denken, dat uitgaat van een wereld boven ons die van daarginds alles bepaalt. Die is er namelijk niet, dat heeft het moderne denken en de wetenschap al voldoende aangetoond. Maar er is wel een diepere wereld, niet boven ons, maar in de diepte van de werkelijkheid. In de loop van de kosmische geschiedenis laat die zich langzaam zien als liefde die voortdrijft. Het christendom heeft dat voor mij

duidelijk gemaakt, of liever de inhoud die Jezus aan zijn leven gaf. (...)

Als ik de kosmos observeer, dan zie ik een mysterie. Er is geen plant of dier of het heeft iets verbijsterends complex. Bestudeer ik het menselijk organisme, dan vind ik voortdurend zeer kleine elementen die toch zeer belangrijk blijken te zijn. (...)

Ik wil verbondenheid aanmoedigen. Een kerk zonder gemeenschap is een mislukking. Ik wil dat mensen voor elkaar opengaan. Daar ligt de zin van leven, denk ik. Dat wij in liefde naar elkaar toekomen. Wie meer en meer vervuld is van liefde – ik blijf dit woord met schroom uitspreken – heeft toch steeds minder levensvragen? Liefde doet de vraag naar zin verdwijnen. Ik steun hiermee op mijn grondvisie dat het bestaan goed is. Waar dat vertrouwen vandaan komt weet ik niet goed. Ik vertrouw erop dat het mysterie goed is, al kan ik daarmee het onheil niet verklaren. Volgens VN-cijfers sterven wekelijks twintigduizend kinderen aan de gevolgen van armoede. Dat is volledig op de rekening te schrijven van mensen en hun onrechtvaardige systemen. Daar moet ik aan denken als men weer eens vraagt waarom God onheil gewild heeft.(...)

Met het ouder worden kan ik de dingen beter plaatsen. Ook mezelf kan ik beter relativëren. Dat geeft gemoedsrust. Ach, en verder blijf ik langlaufen en bergen beklimmen tot ik letterlijk omval.

(iets langer pianospel door Tom)

-Nabeschouwing

-Het ene geslacht

-Mededelingen-collecte

-tafel dienst

-Gezegend Gij

-Waar vriendschap is

-Voorbeden en zegen

-Zij die stom zijn

Nawoord

1.

Al Galidi heeft geen leven om zin voor te hebben, zegt hij. Teveel ellende is op zijn netvlies blijven hangen, het ontbreken van enig toekomstperspectief vergt zijn tol. Bij het horen van zijn verhaal moest ik denken aan Prediker, de doemscenarist uit de bijbel. Zijn sombere beschouwingen, geschreven in de nadagen van de Babylonische ballingschap zijn doordrenkt van een soortgelijke bitterheid. Hij kan zich al bijna niet meer herinneren dat het leven ooit beter was en zegt: 'Ik zie alle daden van onderdrukking,– tranen bij de onderdrukten, maar zij hebben geen trooster.' En verderop schrijft hij: 'De zon gaat op, de zon gaat onder en alles begint steeds weer opnieuw. Maar wat krijgt

een mens voor de moeite?’ (Prediker 4:1-2) Is dit een leven om zin voor te hebben? lijkt ook Prediker te vragen.

2.

Wat is de zin van het bestaan? Misschien is dat wel een heel decadente vraag. Galidi stelt ‘m niet, en ik vraag me af of de moeders in de Hoorn van Afrika dezer dagen met elkaar filosoferen over zingevingsvraagstukken. Voor hen is het simpel, de enige zin is: voedsel zoeken voor de kinderen. Voor meer dan dat is er geen ruimte. Maar wij, ergens bovenin de top van de behoefte-piramide hebben van die ruimte juist misschien wel te veel. Economische crisis of niet, we hebben nog steeds alles, of in ieder geval veel wat ons hartje begeert, we kunnen alles en juist dan doemt ineens die vraag op: wat is de zin er eigenlijk van?

3.

Zo’n leven leidde ook Paul, de man met MS. Maar de dure restaurants en de waan van de dag zijn verleden tijd geworden. Terwijl zijn leven door de ziekte nu op vele vlakken beperkter is geraakt, is het tegelijkertijd juist verrijkt. Hij leeft in het hier en nu en geniet zoveel mogelijk van ieder moment dat hij nog heeft met zijn lief. Eindelijk kan hij stilstaan bij al het moois dat hem omringt, maar wat hij eerst door tijdsgebrek en stress maar steeds niet kon zien.

4.

Ook Roger Lenaers, de jezuïet op de berg bewondert de wereld om hem heen. De dood mag misschien langzaam naderen, hij zit er niet mee, laat zich fascineren door het mysterie van het leven, en weet dat liefde steeds het antwoord is, sterker nog: de vraag naar zin doet verdwijnen. En dan doelt hij niet alleen op romantische liefde, maar op alle mogelijke vormen van solidariteit. Liefde die wordt ingezet om onrechtvaardigheid te bestrijden, honger uit te bannen en mensen gastvrijheid te bieden. Die liefde als motor voor een menselijk bestaan.

Geeske Hovingh